

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

В період становлення демократичного суспільства укріплення законності та правопорядку є однією з першочергових завдань держави. Вирішення її потребує не лише постійної та активної діяльності слідчих органів та суду, але й ефективного функціонування інституту судової експертизи, оскільки висновок експерта – один з найважливіших засобів доказування при розслідуванні злочинів. Експертиза визнається основною формою використання спеціальних знань та науково-технічних досягнень при розслідуванні злочинів [1, с. 11].

Згідно ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України, експертиза призначається, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Ст. 101 Кримінального процесуального кодексу розширює поняття «знання», зазначаючи, що висновок експерта ґрунтується на наукових, технічних або інших спеціальних знаннях [2].

При розслідуванні незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини експертиза, яку ми вважаємо обов'язковою для призначення та проведення, є мистецтвознавча.

Кримінальний процесуальний кодекс не дає тлумачення терміну «спеціальні знання». Під цим поняттям на практиці та в літературі вважаються знання, набуті в результаті отримання спеціальної освіти або в процесі практичної роботи з конкретної спеціальності. Тому до спеціальних знань не відносяться суспільні та юридичні знання [3, с. 7].

В. Я. Колдін представив на суд громадськості свою концепцію спеціальних знань. За його визначенням, це знання, які набуті за допомогою спеціальної (професійної) освіти та досвіду [4, с. 413]. Із професором В. Я. Колдіним погоджується О. А. Крестовніков, який за два роки (у 2007 р.) надає таке ж саме визначення поняттю «спеціальні знання» [5, с. 537]. Таке формулювання видається нам невдалим та неповним, адже надає залишає багато «білих плям», зокрема, як саме ці знання стосуються кримінального проваджен-

ня, освіта в яких галузях видається автору такою, яку можна застосувати при залученні судового експерта тощо.

Дещо більш розширене та точне визначення спеціальним знанням надає М. Б. Вандер, вказуючи, що спеціальні знання набуваються в результаті професійної підготовки: отримання відповідної освіти, оволодіння навиками, накопичення практичного досвіду [6, с. 650]. Але це визначення також не є вдалим, повним та зрозумілим, які саме галузі людської діяльності підпадають під визначення освіти та практичного досвіду.

На нашу думку, найвдалішу дефініцію запропонував М. Г. Щербаковський, який зазначив, що спеціальні знання – це професійні знання, отримані в результаті навчання, а також навички, набуті обізнаною особою у процесі практичної діяльності в різних галузях науки, техніки й інших суспільно корисних сферах людської діяльності, що використовуються разом з науково-технічними засобами під час проведення експертизи. Змістом спеціальних знань є теоретично обґрунтовані і перевірені практикою положення і правила, що вносяться до будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва й ін. [7, с. 6]. Таке визначення містить і перелік сфер людської діяльності, і чітке посилання на потреби кримінально-процесуальної науки та криміналістики, і в якості джерела доказів, що конкретно вказано в УПК України, запропоновано проведення експертизи.

Особливої уваги сьогодні набуває дослідження проблем застосування спеціальних знань. Як показує практика, розслідування злочинних посягань на культурні цінності представляє досить велику складність. Причиною цього є професійна невідповідність багатьох слідчих до роботи зі слідами на місці події, огляду й опису предметів, які мають історичну та культурну цінність, а також слабкою техніко-криміналістичною забезпеченістю розслідування в цілому і профілактики даного виду злочину, зокрема. Сьогодні теорія використання спеціальних знань і правова регламентація діяльності слідчих та інших осіб, які ними володіють, є ще невдосконаленою, а це, в свою чергу, ускладнює ефективне застосування їх у процесі досудового слідства. Це обумовлено, насамперед, теоретичними проблемами чіткого та однозначного визначення самого поняття спеціальних знань та форм їх реалізації.

Література:

1. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование [Текст]: Учебно-практическое пособие / М.Г. Щербаковский. – Харьков: Эспада, 2005. – 544 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.
3. Каткова Т. В., Кожевников Г. К. Судові експертизи (Підстави та процесуальний порядок призначення і провадження, перелік типових питань) [Текст]: Навч. посібник / Т. В. Каткова, Г. К. Кожевников. – 3-тє вид. – Х. : Рубікон, 2003. – 192 с.
4. Криміналістика [Текст]: Учебник / Отв.ред.Н. П. Яблоков. – 3-е изд., перераб.и доп. – М.: Юристъ, 2005. – 781 с.
5. Криміналістика: інформаційні технології доказування [Текст]. Учебник для вузов / Под ред. В. Я. Колдина. – М.: Зерцало-М, 2007. – 752 с.
6. Курс криміналістики: в 3 т. Т. І. Общетеоретические вопросы. Криміналістическая техника. Криміналістическая тактика [Текст] / Под ред. О. Н. Коршуновой и А. А. Степанова. – СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2004. – 683 с.
7. Щербаковський М. Г. Судова експертологія [Текст]: Навчальний посібник / М.Г. Щербаковський. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 199 с.

Б. М. Орловський

к.ю.н., доц.

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЇ ЯК ОДНА З ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯНАМ ПРАВА НА НЕОБХІДНУ ОБОРОНУ

Розбудова в Україні соціальної держави в рамках вступу до Європейського Союзу передбачає що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю і їх захист є пріоритетним напрямком державної політики. Відповідно до Конституції України кожна людина має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1, 11]. В рамках цього постає питання про легалізацію зброї як важливої гарантії забезпечення реалізації громадянами права на необхідну оборону від суспільно небезпечних посягань.

Проблема легалізації зброї почала привертати до себе значну увагу в останні роки. Її дослідженням займалися такі вчені, як В. Авер'янов, М. Анісімов, В. Мойсик, О. Бандурка, І. Каганець, К. Філімонов, Д. Бахраха та інші. Предметом дослідження цих вчених було обґрунтування доцільності та необхідності введення або не введення в Україні права громадян на придбання зброї на прикладі зарубіжних країн та розробка основних положень законодав-